VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Hallituksen vuosikertomus 2022 – tulevaisuusselonteko

Jaana Tapanainen-Thiess, Strategiaosasto
Valtioneuvoston kanslia

Esitelmän sisältö tiivistetysti

- Eduskunnan kirjelmät: Selonteon valmistelu eduskunnan ponsien mukaisesti
- Tulevaisuusselonteolla luotu vahva pohja valtioneuvoston yhteiselle ja jatkuvalle ennakoinnille
- Tulevaisuusselonteko strategisen suunnittelun ja päätöksenteon tukena
- Selonteon valmistelulla myönteinen vaikutus ennakointikyvykkyyksien kehittymiseen hallinnon eri tasoilla

Eduskunnan kirjelmät valtioneuvoston tulevaisuusselonteosta

- Mietinnössään valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osasta, Ratkaisuja työn murroksessa (VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp) eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:
  - 9. kehittää tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta siten, että tulevaisuusselonteon valmistelu **kiinnitetään paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin**; Ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan tulevaisuustyön yhteen kerääävä julkaisu voi toimia tulevaisuusselonteon ensimmäisenä, **yhteistä ymmärrystä rakentavana osana**; Tulevaisuusselonteon toisessa osassa valtioneuvosto voi valintansa mukaan avata paremmin jonkin tai jotkut selvityksessä esille nousseista ilmiöistä; Selontekomenettely mahdollistaa samalla sen, että myös **eduskunta voi ottaa kantaa sekä ministeriöiden tulevaisuustyöhön, että myös valtioneuvoston valitsemaan kärkiteemaan**.
- Eduskunnan kirjelmä Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osasta (EK 82/2022 vp - VNS 16/2022 vp), 1-10
  - Valtioneuvosto ryhtyy 04.05 tekemässään päätöksessään kirjelmään sisältyvistä kannanotoista aiheutuviin toimenpiteisiin

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Tulevaisuusselonteon valmistelu pääministeri Orpon hallituskaudella

Tulevaisuusselonteon valmistelu 2023-2026
Eduskunnan ponsien mukaisesti

Tulevaisuusselonteon 1. osa virkavalmisteluna:

- Ulkoisen *toimintaympäristön kokonaiskuva*, sis. tulevaisuuden kehitykseen liittyvän *epävarmuuden käsittely:*
  - Suomen tulevaisuuteen vaikuttavien *muutostekijöiden sekä epävarmuustekijöiden* tunnistaminen sekä niiden analysointi ja kuvaus;
  - Vaihtoehtoiset kehityskulut eli *skenaariot tulevaisuuteen vuoteen 2045* sekä *niiden vaikutukset ja niihin varautuminen* (sis. viides skenaario).
  - *Arvioi aikaisemman tulevaisuusselonteon* muutostekijöiden, epävarmuuksien ja skenaarioiden toteutumista ja *mitkä varautumistoimet niiden perusteella näyttäisivät tarpeellisilta*.
- Selonteon 1. osa annetaan eduskunnalle keväällä 2025.

Tulevaisuusselonteon 2. osa on hallituksen valitsema kärkiteema

- Tulevaisuusselonteon toisessa osassa hallitus voi tehdä poliittisia linjauksia ja nostaa tärkeimpinä pitämänsä tulevaisuuskysymykset jatkokäsittelyyn.
- Selonteon 2. osa annetaan eduskunnalle keväällä 2026.

Toteutus

Tiivistelmä

- Valtioneuvoston kanslian koordinoima ministeriöiden yhteinen ennakointityöryhmä toimii tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan keskeisenä työryhmänä, ja ministeriöiden edustajat osallistavat hallinnonalojensa ja verkostojensa asiantuntijat.
  - Suomen tulevaisuuteen vaikuttavaa ennakointi- ja toimintaympäristötietoa kerätään, jäsennetään ja analysoidaan monenlaisia lähdetietoja hyödyntäen. Tiedon tuotanto tapahtuu ministeriöiden, virastojen ja laitosten asiantuntijatyönä.
- Selonteolle asetetaan ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana toimii pääministerin valtiosihteeri. Ohjausryhmän jäseninä ovat kustakin hallituspuolueesta nimetyt valtiosihteerit.
  - Ohjausryhmän tehtävänä on erityisesti varmistaa tulevaisuusselonteon vuorovaikutteinen käsittely keskeisillä foorumeilla ja prosesseissa.
- Ennakointiluotsi asetetaan hallituskaudeksi.
  - Ennakointiluotsi toimii tulevaisuusselonteon ja tulevaisuuskatsaustyön valmistelun neuvonantajana. Ennakointiluotsi on toiminut tammikuusta 2015 lähtien.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Tulevaisuusselonteon 1. osan valmistelu 2023-2025

Alustavat askelmerkit

Tulevaisuusselonteon skenaariotyö kattaa koko toimintaympäristön

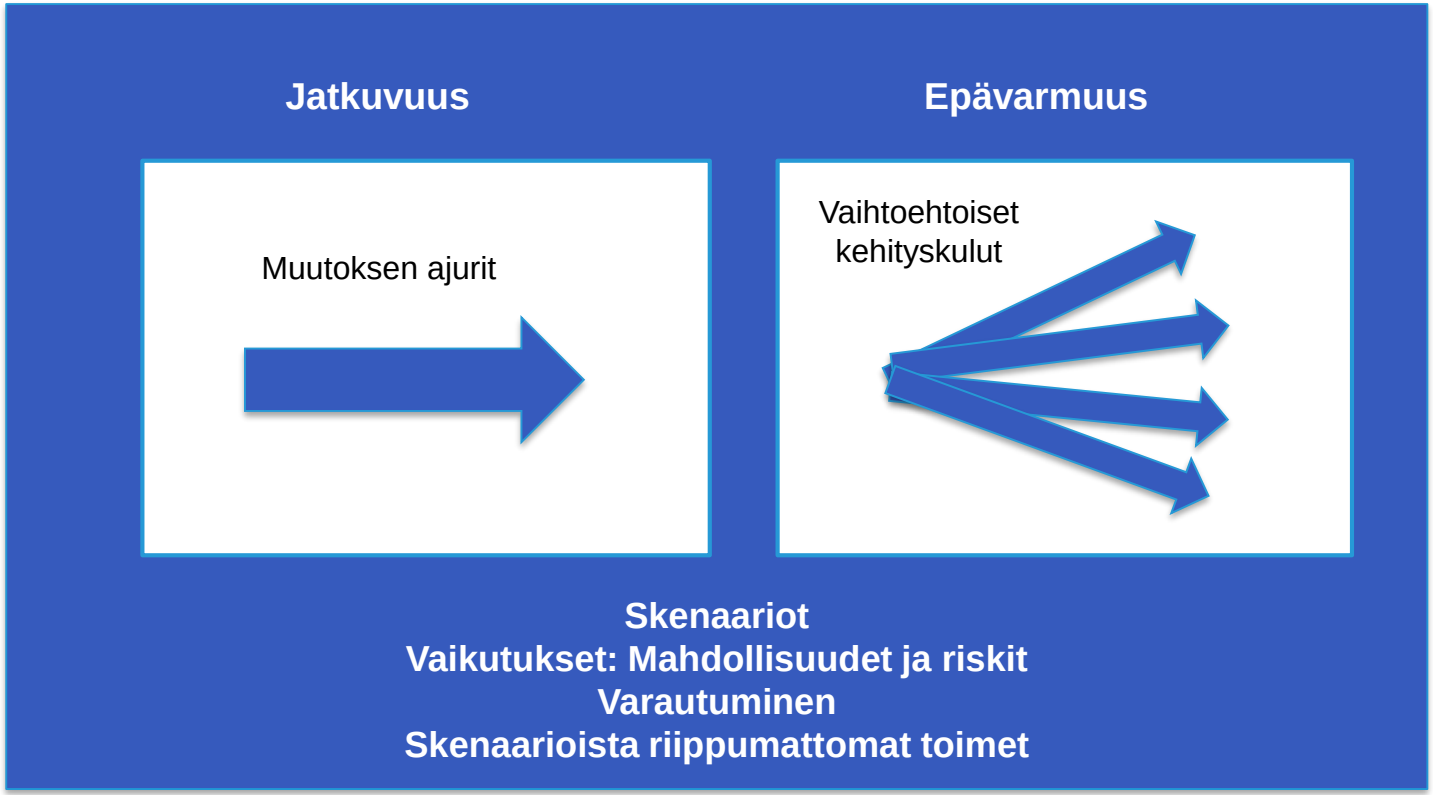
360 astetta:
Koko toimintaympäristö

Globaalista toimintaympäristöstä päätöksenteon prosesseihin

Tulevaisuusfokus
n. 20 vuotta = 2045

Ennakoinnin perusprosessit selonteon ensimmäisessä osassa

Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osan skenaarioprosessi valtioneuvoston yhteistyössä

	1. STRATEGINEN TOIMINTA-YMPÄRISTÖ ANALYYSI	2. KESKEISTEN EPÄVARMUUS-TEKIJÖIDEN VAIHTOEHTOISET KEHITYSKULUT	3. SKENAARIOIDEN LOGIIKKA JA RAKENNE	4. SKENAARIOIDEN HAVAINNOLLIS-TAMINEN JA KONKRETISOINTI	5. SKENAARIOIDEN VAIKUTUKSET, VARAUTUMINEN	6. MUST-WIN BATTLES, TOIMINTA-YMPÄRISTÖN SEURANTA
Keskeiset työvaiheet	• Suomen tulevaisuuteen vaikuttavien muutostekijöiden tunnistaminen • Muutostekijöiden ristivaikutusanalyysi systeemisen ymmärryksen kehittämiseksi	• Epävarmuus-vaikuttavuusanalyysi keskeisten epävarmuustekijöi-den tunnistamiseksi • Keskeisten epävar-muustekijöiden vaihtoehtoisten kehityskulkujen tunnistaminen	• Vaihtoehtoisten kehityskulkujen keskinäinen ristivaikutusanalyy si eli konsistenssi-analyysi johdonmukaisten skenaarioiden tunnistamiseksi	• Skenaarioiden syy-seuraus-suhteiden kehittäminen • Skenaarioiden havainnollistaminen ja konkretisoiminen, narratiivit	• Skenaarioiden vaikutukset, mahdollisuudet ja riskit • Varautumis-suunnitelmat eri skenaarioissa	• Skenaarioista riippumattomat toimet • Toimintaympäristön seurannan ja monitoroinnin kehittäminen ja täsmentäminen
Raportit, tulokset	• Strateginen toimintaympäristö-analyysi: Suomen tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät, niiden kuvaukset ja poikkihallinnollinen vaikutusanalyysi.	• Suomen tulevaisuuteen kriittistesti vaikuttavat epävarmuustekijät ja niiden vaihtoehtoiset kehityskulut vuoteen 2045.	• Tulevaisuus-taulukko ja tunnistetut projektioryppäät, raakaskenaariot vuoteen 2045.	• Skenaarionarratiivit (lopputilanteen kuvaukset) 2045, tiivistelmät, skenaariopolut 2025-2045.	• Ministeriö-kohtaiset vaikutus- ja varautumis-analyysit	• Must-win-Battles: Skenaarioista riippumattomat välttämättömät toimet. Toiminta-ympäristön jatkuva seuranta viimeistään käyntiin syksyllä..
Alustava aikataulu	• Syksy 2023	• Tammi-huhtikuu 2024	• Huhti-toukokuu 2024	• Touko-elokuu 2024	• Syys-lokakuu 2024	• Marras-joulukuu 2024

Mitä tiedämme?
Ennakoinnin avulla systematiikkaa

Tulevaisuusselonteko luo pohjan valtioneuvoston ennakoinnin toimintatavalle ja jatkuvalle toimintaympäristön seurannalle.

	Knowns	Unknowns
Known	Muutostekijät (PESTE/STEEP), (mega)trendit, heikot signaalit, toimintaympäristön jatkuva seuranta	Epävarmuustekijät, skenaariot, strategiset vaihtoehdot, varautumissuunnitelmat, skenaarioista riippumattomat must-win-battles
Unknown	Jatkuvan ennakoinnin prosessit –TUSE* muodostaa pohjan, hiljainen tieto	Villit kortit, mustat joutsenet, disruptiot

Tulevaisuudessa ennakointityötä ja VN valmiuksia kehitetään myös ns villien korttien, mustien joutsenien ja disruptioiden käsittelyyn.

TUSE = Tulevaisuusselonteko

Skenaarioihin perustuvat päätöksenteko-prosessit monimutkaisten ongelmien ratkaisemisessa

Skenaarioihin perustuvat päätöksentekoprosessit muodostavat tärkeimmät kognitiiviset vaiheet monimutkaisten ongelmien ratkaisemisessa:

- luodaan käsitys kokonaisuudesta (STEEP)
- tunnistetaan keskinäisriippuvuudet ja muutoksen ajurit
- luodaan ja muodostetaan hypoteesit vaihtoehtoisista kehityskuluista tulevaisuuteen ja niiden vaikutuksista
- tunnistetaan ja arvioidaan toimintavaihtoehtoja
- tunnistetaan ja arvioidaan järjestelmällisesti riskejä
- luodaan jatkuva toimintaympäristön ja toimenpiteiden täytäntöönpanon ja vaikutusten seuranta

Tulevaisuusselonteon 1. osan valmistelu 2023-2025

Pysyvyyttä ja jatkuvuutta

- Selonteon ensimmäinen osa on myös tulevalla vaalikaudella **kokonaiskuvaa rakentava toimintaympäristöanalyysi**, joka sisältää jaetun ymmärryksen toimintaympäristön
  - muutostekijöistä
  - epävarmuustekijöistä
  - skenaarioista
- TUSE muodostaa ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan ennakoinnin pohjan -> seuranta
- Osallistava valmistelu, dialogisuus

Vahvistusta, poimintoja

- Selonteon **hyödyntämistä vahvistettava,**
- **Päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksien** kehittäminen
- **Viidennen skenaarion luominen**, jolla täydennetään selonteon yllätyksellisyyttä ja näkemyksellisyyttä
- Yhdessä skenaariossa on suotavaa olla selkeämmin **vahvan kestävyyden** varaan rakentuva kuva tulevaisuudesta
- **Lapset, nuoret:** ottaa kantaa tulevaisuusasioihin
- **Ikääntyneet** yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- Skenaarioiden **toteutumista ja kehityksen suuntaa** on myös seurattava ja arvioitava
- Tulevaisuusselonteon **dialogisuus ja viestintä**

Selonteon 1. osan käsittelyt, kokoukset

POLIITTINEN TASO	VIRKAMIESTASO	ASIANTUNTIJATAHOT

• Selonteon ohjausryhmä, pj. pääministerin valtiosihteeri
• Valtiosihteerit
• Hallitus
  • Syöte ministerityöryhmiin, puoliväliriiheen
  • Iltakoulukäsittely ennen yleisistuntoa
	• Ennakointityöryhmä
	• Esikuntaverkosto
	• Ministeriöiden johtoryhmät
	• Kansliapäällikkökokous
		• Ennakointiluotsi, pj. pääministerin valtiosihteeri
		• Kansallinen ennakointiverkosto, mm.
		  • Foresight Fridayt
		  • FinnSight 2024
		• Tutkijat, mm.
		  • Työpajat, kyselyt

TULOS	Jaettu ymmärrys
	• strategisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta, • toimintaympäristön kehitykseen liittyvästä epävarmuudesta, • vaihtoehtoisista kehityskuluista tulevaisuuteen • sekä niiden vaikutuksista ja niihin varautumisesta.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

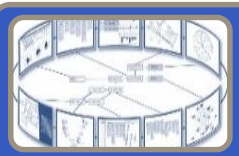
Tulevaisuusselonteko luo vahvan pohjan valtioneuvoston yhteiselle ja jatkuvalle ennakoinnille

Tulevaisuusselonteko luo ennakoinnin ja tulevaisuustyön pohjan valtioneuvostossa

Tulevaisuusselonteko: valtioneuvoston ja eduskunnan tulevaisuusdialogi

Selonteko luo pohjan ministeriöiden yhteiselle ja jatkuvalle ennakoinnille

Ministeriöiden jatkuva ennakointi

Ministeriöiden jatkuvan ennakoinnin vakiinnuttaminen

Toimintaympäristön jatkuva seuranta

Toimintaympäristön jatkuva seuranta, tulevaisuusorientoituneena seurannan viitekehyksenä selonteon tulevaisuustyö

Tulevaisuuskatsaukset

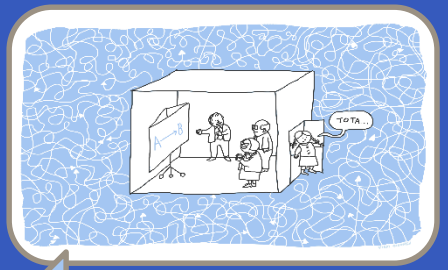
Ministeriöiden yksi yhteinen tulevaisuuskatsaus, pohjalla selonteossa luotu jaettu ymmärrys

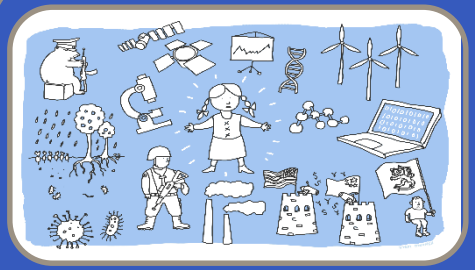
Opportunities for FINLAND

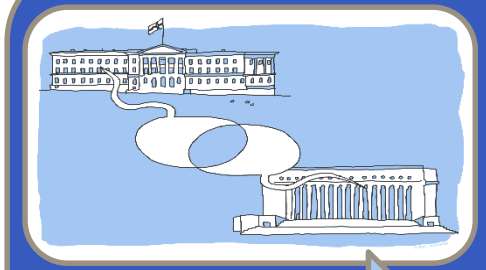
Mahdollisuudet Suomelle

Kansliapäälliköiden yhteinen viesti tuleville hallituksille

Tavoitteena ennakoiva hallinto

Ennakoiva hallinto (anticipatory governance)

Hallituskauteen liittyvä tulevaisuustyö

- Hallituksen tilannekuvatyön tukeminen
- Sisällölliset analyysit ja näkemykset
- Teemallinen tulevaisuustyö
- Ennakoinnin ja tulevaisuustyön tuki ministerityöryhmille

Jatkuva strateginen ennakointi valtioneuvostossa

- Yhteinen ennakointi – yhteiset ennakointiprosessit (TUSE)
- Ministeriöissä tehtävä jatkuva ennakointi
- Toimintaympäristöanalyysi – yhteinen toimintaympäristön seuranta
- Tulevaisuuskatsaustyö

Tulevaisuusdialogi eduskunnan kanssa

- Kaksiosainen tulevaisuusselonteko
- Tulevaisuusvaliokunta
- Tulevaisuustyö valiokunnissa

Kansallinen ennakointiyhteistyö, EU-ennakointiyhteistyö, KV-ennakointiyhteistyö

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Tulevaisuusselonteko strategisen suunnittelun ja päätöksenteon tukena

Tulevaisuusselonteko strategisen suunnittelun ja päätöksenteon tukena

Selonteon 1. osan toimintaympäristöanalyysi on tarkoitettu hallituksen ja koko valtioneuvoston strategisen päätöksenteon tueksi.

- Selontekoa voidaan hyödyntää laajasti riskienhallinnan, varautumisen, tilannekuvan ja yleisemmin **ministeriöiden ja hallituksen päätöksenteon valmistelussa** sekä erilaisten tutkimustarpeiden tunnistamisen välineenä.
- **Selonteon 1. osaa on mahdollista hyödyntää kokonaisuudessaan tai osissa**:
  - muutostekijät laajana toimintaympäristön tilannekuvana,
  - epävarmuustekijät vaihtoehtoisten kehityskulkujen pohdintoina,
  - skenaariot suunnitelmien tuulitunneloinnin ja stressitestauksen pohjana,
  - vaikutus- ja varautumissuunnitelmat sekä skenaarioista riippumattomat toimet (politiikka)suunnittelun työvälineinä

Tulevaisuusselonteon vahvempi hyödyntäminen valtioneuvostossa

- Valtioneuvostossa tuotettu **jaettu ymmärrys**
  - strategisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta,
  - toimintaympäristön kehitykseen liittyvästä epävarmuudesta,
  - vaihtoehtoisista kehityskuluista tulevaisuuteen
  - sekä niiden vaikutuksista ja niihin varautumisesta

vahvistaa päätöksenteon ennakoivuutta, johdonmukaisuutta ja pitkäjänteisyyttä.

- Tulevaisuusselonteon hyödyntämismahdollisuuksia mm.:
  - Hallituksen tilannekuva- ja strategiaistunnot
  - Strategiatyö ja politiikkasuunnittelu
  - Säädös- ja päätösvalmistelu
  - Riskienhallinnan ja tilannekuvatoiminnan tuki
  - Tutkimus- ja kehittämistarpeiden tunnistaminen
  - Kestävyystarkastelun (VNK) tietopohja
  - Tulosohjaus, talouden- ja toiminnansuunnittelu
  - HO:n muodostaminen ja sen toteutumisen seurannan tuki

VALTIONEUVOSTON ENNAKOINTIPROSESSIT STRATEGIATYÖN TUKENA

Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa
muodostaa perustan ministeriöiden yhteiselle ja jatkuvalle ennakoinnille.

Jatkuvan ennakoinnin vakiinnuttaminen ministeriöissä

Valtioneuvostotasoinen jatkuva toimintaympäristön seuranta

Ministeriöiden yhteinen tulevaisuuskatsaus

Kansliapäälliköiden pääviestit

VALTIONEUVOSTON ENNAKOINTIPROSESSIT TUKEVAT VALMISTELUA JA PÄÄTÖKSENTEKOA

Hallituksen päätöksenteko, VN strateginen suunnittelu (sis. tilannekuva, varautuminen & riskienhallinta)

Syöte hallitusneuvotteluihin ja hallitusohjelmaan -> lainsäädäntösuunnitelma, kestävyystarkastelu

Yhteiskunnallinen keskustelu Suomen tulevaisuudesta ja tutkimustarpeiden tunnistaminen

Kansallinen & EU ennakointi

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Selonteon valmistelulla myönteinen vaikutus ennakointikyvykkyyksien kehittymiseen hallinnon eri tasoilla

Tunnistetut hyödyt

Valtion tarkastusviraston tarkastuskertomus toi esiin, että **uudistettu tulevaisuusselonteon valmistelu on**

- vahvistanut valtioneuvoston **ennakointiosaamista**,
- lisännyt valtioneuvoston **yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä**
- **yhtenäistänyt valtioneuvostotasoisia käytäntöjä** ja tukenut ennakoinnin **yhteisten käytäntöjen juurtumista** ministeriöihin,
- käynnistänyt ministeriöiden **sisäisen kehittämistyön** ja kehittänyt ministeriöiden **sisäistä yhteistyötä**
- osallistanut ministeriöiden valmisteluvastuussa olleita virkamiehiä melko laajasti, minkä myötä **ennakointia on ryhdytty hyödyntämään yhä enemmän jokapäiväisessä työssä**,
- hyvä esimerkki **työtehtävissä tapahtuvasta ennakointiosaamisen kehittämisestä**,
- lisännyt siinä mukana olleiden henkilöiden **yksilötason oppimista**.
- Ennakointikyvykkyyksien havaittiin rakentuvan **organisaatioiden välisille, organisaation sisäisille ja yksilötason vahvuuksille**

Tunnistetut hyödyt jo itsessään tukevat kaikkea valmistelua ja hallituksen päätöksentekoa.

Tulevaisuusselontekoprosessilla on ollut huomattava vaikutus osaamisen ja yhtenäisten käytäntöjen juurruttamisessa ja **myönteinen vaikutus ennakointikyvykkyyksien kehittymiseen hallinnon eri tasoilla**.

Kiitos

jaana.tapanainen-thiess@gov.fi
050 406 6871

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Eduskunnan kirjelmä valtioneuvoston tulevaisuusselonteosta

- Mietinnössään valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osasta, Ratkaisuja työn murroksessa (VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp) eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:
  - 9. kehittää tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta siten, että tulevaisuusselonteon valmistelu k**iinnitetään paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin**; Ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan tulevaisuustyön yhteen keräävä julkaisu voi toimia tulevaisuusselonteon ensimmäisenä, **yhteistä ymmärrystä rakentavana osana**; Tulevaisuusselonteon toisessa osassa valtioneuvosto voi valintansa mukaan avata paremmin jonkin tai jotkut selvityksessä esille nousseista ilmiöistä; Selontekomenettely mahdollistaa samalla sen, että myös **eduskunta voi ottaa kantaa sekä ministeriöiden tulevaisuustyöhön, että myös valtioneuvoston valitsemaan kärkiteemaan**.

Eduskunnan kirjelmä valtioneuvoston tulevaisuusselonteosta

- Eduskunnan kirjelmä Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osasta (EK 82/2022 vp - VNS 16/2022 vp)
- Valtioneuvosto ryhtyy 04.05 tekemässään päätöksessään kirjelmään sisältyvistä kannanotoista aiheutuviin toimenpiteisiin

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. Kehittää ***päätöksentekoa tukevaa ennakointia***, päätöksentekijöiden ***tulevaisuusvalmiuksia***, tulevaisuusselonteon ***liittymäpintoja valtioneuvoston muuhun ennakointitoimintaan sekä lainsäädännön tulevaisuusvaikutusarviointia*** niin, että lainsäädännössä voidaan paremmin huomioida ***seuraavat sukupolvet*** sekä ***sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus***.
2. Tekee tulevaisuusselonteon jatkossakin ***kaksiosaisena*** niin, että **ainakin *selonteon ensimmäinen osa yhdistyy ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin***. Ennakoinnin luotettavuuden takaamiseksi ja päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksien lisäämiseksi tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa on tehtävä ***virkatyönä ilman poliittista ohjausta tietoon perustuen ja osallistavasti niin, että se tuottaa jaetun ymmärryksen toimintaympäristön muutostekijöistä ja epävarmuuksista sekä skenaarioita vaihtoehtoisista kehityskuluista***. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa hallitus voi tehdä ***poliittisia linjauksia ja nostaa tärkeimpinä pitämänsä tulevaisuuskysymykset jatkokäsittelyyn***.
3. ***Arvioi tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa esitettyjen muutostekijöiden, epävarmuuksien ja skenaarioiden toteutumista seuraavan tulevaisuusselonteon toimintaympäristöanalyysissä.***
4. Käyttää valtioneuvoston kanslian koordinoimaa ***Ennakointiluotsia nyt annetun tulevaisuusselonteon hyödyntämiseen ja jatkokehittelyyn yhteistyössä esimerkiksi Sitran kanssa***.
5. Vahvistaa yhteiskunnallista luottamusta, suvaitsevaisuutta, tulevaisuususkoa, demokratiaa ja omistajuutta yhteiseen tulevaisuuteen kehittämällä ***tulevaisuusselonteon dialogisuutta ja viestintää*** niin, että tulevaisuusselonteossa tunnistetuista suurista, ylivaalikautisista tulevaisuuskysymyksistä käydään ***avointa ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita laajasti osallistavaa keskustelua sekä selontekoja valmisteltaessa, että myös selontekojen valmistuttua.***

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

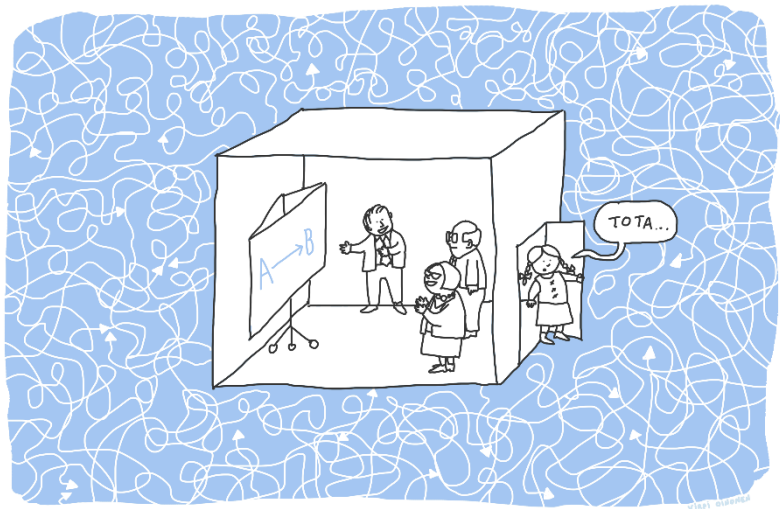
6. Kehittää toimintatapoja ***alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille ottaa kantaa tulevaisuusasioihin*** ja olla aktiivisia toimijoita suomalaisessa päätöksenteossa ja yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.
7. Kehittää keinoja ottaa ***ikääntyneet paremmin mukaan yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamiseen*** aktiivisina toimijoina esimerkiksi yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa sekä erilaisilla kansalaispaneeleilla.
8. ***Kehittää päätöksentekijöiden tulevaisuusvalmiuksia*** esimerkiksi OECD:n Suomelle antamien ehdotusten mukaisesti sekä ***lisää aktiivista henkilökohtaista tulevaisuussuhdetta tukevaa tulevaisuusohjausta, tulevaisuuskasvatusta ja tulevaisuuslukutaitoa koulujen opetussuunnitelmiin***.
9. ***Uudistaa tieto- ja teknologiapolitiikan poikkihallinnollista johtamista ja ilmiöpohjaista politiikkajohdonmukaisuutta*** niin että varmistetaan uuden teknologian mahdollisuuksien hyödyntäminen työn tuottavuuden kasvattamiseksi, vihreän siirtymän ja sen mahdollistaman kestävän kasvun edistämiseksi sekä ihmislähtöisten teknologiapalveluiden, kuten tukiälyn, kehittämiseksi.
10. ***Ennaltaehkäisee terveysongelmia ja pitää yllä väestön fyysistä ja henkistä toimintakykyä ja kulttuurista kestävyyttä*** lapsiperheiden arkea, nuorison mielenterveyttä, ja kaikenikäisten hyviä elintapoja, kuten liikkumista ja harrastamista tukevilla hyvinvointi-investoinneilla ja yhdyskuntasuunnittelulla ja pitämällä huolta, että ***koko kasvatuksen ja koulutuksen ketju varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on kunnossa ja että jokainen oppilas saavuttaa perusopetuksen aikana riittävät perustaidot*****.** Kestävän hyvinvoinnin ja hyvinvointitalouden edistymiseen seurantaan ja arviointiin tarvitaan myös luotettavia ylivaalikautisia määrällisiä ja laadullisia mittareita.

Selonteon ensimmäinen osa on toimintaympäristön kokonaiskuvatyö

Toimintaympäristön kompleksisuus edellyttää valtioneuvostolta aiempaa **kokonaisvaltaisempaa tulokulmaa ennakointityöhön.**

Olemme siirtyneet:

- yhdestä teemasta **kokonaiskuvatyöhön**
- jatkuvuusajattelusta **epävarmuuden ja moniulotteisuuden ja kompleksisuuden käsittelyyn**
- ennakoinnin ulkoistamisesta **ennakointitiedon tuottamiseen**
  - tämä kasvattaa valtionhallinnon ennakointikyvykkyyttä, mutta myös **edellyttää resurssipanosta**
- **yhteiskehittämisen, yhteistyön ja osallistamisen toimintamalliin**
  - ministeriöt, asiantuntijat, tutkijat, kansallinen ennakointiverkosto sekä kansalaiset osallistuvat selontekotyöhön

Haasteet:

- Hallinto vs. tulevaisuusajattelu/-kuvittelu
- Ministeriöiden ennakointikyvykkyys ja –valmius eritasoista

Tulevaisuusselonteon hyödyntäminen muussa valmistelussa, esimerkkejä

- Selonteko **syöttää hallituksen puoliväliriihitarkasteluun**
- Selonteko tukee **ministeriöiden omaa strategista suunnittelua ja strategiatyötä**
- Selonteon ensimmäisen osan muutostekijätyöstä tehty tiivistelmä toimii ministeriöiden **tulevaisuuskatsaustyön yhteisenä toimintaympäristökuvauksena**
- **Tulevaisuuskatsauksen ministeriöosuuksien laadinnassa** hyödynnetään tulevaisuusselonteon analyysejä
- **Kansliapäälliköiden pääviestityössä** ja erityisesti haasteiden tunnistamisessa hyödynnetään selontekotyötä
- **Selonteon valmistelu on vaikuttanut mm. vaikutusarviointiohjeisiin**, jossa nyt korostetaan aiempaa vahvemmin ennakoinnin ja pitkän aikavälin vaikutusten huomioimista vaikutusarvioinnissa.
- Selontekotyö **syöttää tilannekuvatyöhön sekä kriisivalmiuden kehittämistyöhön**
- **Selonteko rakentaa perustaa kokonaisvaltaisen (360°) toimintaympäristön seurantaan**

Ministeriöiden ennakointityöryhmä – keskeinen työryhmä, VNK koordinoi

Kaikki ministeriöt, tutkijat, kansallinen ennakointiverkosto

Tulevaisuusorientoituneet dialogit

Ennakointiluotsi, pj. pääministerin valtiosihteeri

Tulevaisuusselonteon ohjausryhmä, pj. pääministerin valtiosihteeri, valtiosihteerit

Ministeriöiden johtoryhmät

Kansliapäällikkökokous

Valtiosihteerikokous

Hallituksen iltakoulu

Valtioneuvoston yleisistunto

Eduskunta: lähetekeskustelu täysistunnossa

Tulevaisuusvaliokunta, valiokuntakäsittely

Tulevaisuusvaliokunnan mietintö, sisältäen ponnet

Täysistunto, palautekeskustelu, eduskunnan selontekoa koskeva kannanotto: Eduskunnan kirjelmä

Valtioneuvoston yleisistunto – päätös ryhtyä kannanotoista aiheutuviin toimenpiteisiin

Yleisistunto: Hallituksen vuosikertomus sis. toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Tulevaisuusvaliokunnan kuulemiset, päätösesitys

OECD:n kehittämisehdotukset: Valtion ennakoivan ohjauksen edistäminen

Tulevaisuus-selontekotyöllä tuetaan OECD:n kehittämisehdotuksia valtion ennakoivan ohjauksen edistämiseen:

- strategista vaikuttavuutta,
- pitkäjänteisyyttä,
- osaamista,
- hallinnon uudet yhteistyömuodot,
- keskeiset ohjausprosessit ja
- kansalaisten osallisuutta

Kansainvälinen yhteistyö
Suomi ennakoinnin edelläkävijä

- EU
  - Vahva yhteistyö mm. Euroopan komission koordinoimassa EU-ennakointiverkostossa
    - Strategisen ennakointiraportin valmistelut
    - Resilient EU 2030, Espanjan Open strategic autonomy-raportti
  - Eurooppa-neuvosto, Euroopan parlamentti
  - ESPAS-konferenssi
  - Euroopan unionin perusoikeusvirasto, Euroopan tilintarkastustuomioistuin
  - Yhteistyö muiden jäsenmaiden kanssa
- OECD-yhteistyö
- YK-yhteistyö, mm. UN Senior Management Group, HLPF, UNDP, UNICEF, UNESCO, UN Global Pulse

Valtioneuvoston tulevaisuuskortit selonteon pohjalta, esimerkit

Valtioneuvoston muutostekijät

Poliittiset	Taloudelliset	Yhteiskunnalliset	Teknologiset	Ympäristölliset
1 Monenkeskisen yhteistyön ja sääntöpohjaisen järjestelmän muutos	11 Globaalin talouden kehitys	16 Epätasainen demografinen kehitys	24 Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiot tulevaisuuden ratkaisijana	31 Ilmastonmuutos
2 Suurvaltakilpailu	12 Talouden trendit haastavat hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen	17 Kansainväliset muuttoliikkeet haastavat Eurooppaa	25 Teknologinen murros	32 Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen
3 EU:n yhtenäisyys ja toimijuus	13 Työn murros	18 Eriytyvä alue- ja kaupunkikehitys	26 Informaatioympäristön murros	33 Ympäristön tila
4 Demokratian ja vaikuttamistapojen muutos	14 Uudet talouden muodot			34 Kilpailu hupenevista
5 Kansainvälinen oikeusvaltiokehitys ja autoritarismin nousu				
6 Radikaali yhteiskunnallinen liikehdintä				
7 Turvallisuus sirpaloituu ja yhteen kietoutuu				
8 Venäjän kehitys				
9 Arktisen alueen strategisen merkityksen kasvu				
10 Afrikka valintojen edessä				

Epävarmuustekijät ja niiden vaihtoehtoiset kehityskulut vuoteen 2040

Poliittiset	Taloudelliset	Yhteiskunnalliset	Teknologiset	Ympäristölliset
1 Suurvaltakilpailu	7 Globaalin talouden kehitys	10 Kansainväliset muuttoliikkeet	14 Teknologiamurros	17 Ilmastonmuutos
2 Monenkeskinen yhteistyö ja sääntöpohjainen järjestelmä	8 Talouden murros ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus	11 Syrjintä, osaaminen ja tutkimus	15 Avaruustoiminnan murros	18 Kilpailu hupenevista luonnonvaroista
3 EU:n yhtenäisyys ja toimijuus	9 Uudet talouden muodot	12 Alue- ja kaupunkikehitys	16 Informaatiomurros	19 Ruoantuotanto, vesi ja maaperä
4 Venäjä				
5 Turvallisuus				
6 Arktisen alueen strateginen merkitys				

4

Demokratian ja vaikuttamistapojen muutos

Vuoropuhelua ja osallisuutta tarvitaan

Demokratia on haurastunut ja autoritarismi vahvistunut viime vuosikymmenen aikana maailmalla. Kansainväliset tutkimuslaitokset tunnistavat useita uhkia lähivuosien demokratiakehitykselle.

Vaikutuksia ja haasteita Suomelle

OECD on arvioinut, että Suomen kansalaisten luottamus julkisiin instituutioihin ja tyytyväisyys demokratiaan on korkealla. Kuitenkin niiden osuus, jotka uskovat voivansa vaikuttaa poliittisiin prosesseihin, on Suomessa pienin verrattuna muihin Pohjoismaihin.

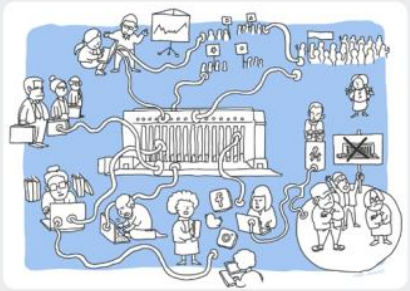
Demokratiavertailussa Suomi sijoittuu maiden kanssa maailman kärkikratian kannatus ja tyytyväisyys pysynyt vakaana ja kiinnostus pohieman noussut.

Poliittisen osallistumisen mu Suomessa että muualla Euroopa set alustat ovat tarjonneet mahd ja avoimeen yhteiskunnalliseen haasteiksi ovat nousseet kyberu kohdistuva häirintä, vihapuhe se vaaleihin kuin esimerkiksi poliiti

Poliittiset

4

Demokratian ja vaikuttamistapojen muutos

Epävarmuustekijät

1

Poliittiset epävarmuustekijät

Suurvaltakilpailu

Suurvaltakilpailu on kiihtynyt ja Kiina haastaa Yhdysvaltoja. Yhdysvallat on siirtänyt strategista painopistettään Aasiaan. Suurvaltojen välit ovat jännitteiset ja vaikutukset tuntuvat kaikkialla maailmassa. Kasvava vastakkainasettelu niin kauppa- kuin voimapolitiikan alueella luo paineita maailman jakautumiseen leireihin ja alueelliset suurvallat hakevat vahvempaa roolia maailmanjärjestyksen määrittämisessä.

Tarve puolustaa EU:n etuja sekä vahvistaa unionin autonomiaa ja aktiivista ulkopoliittista toimijuutta kasvaa.

Mihin
– Yhd
– Glol

1

Suurvaltakilpailu

Vaihtoehtoiset kehityskulut vuoteen 2040

PALUU 2000-LUVULLE: Sääntöjärjestelmä pysyy yllä Yhdysvaltain johdolla. YK:n ja WTO:n rooli ja mandaatti ovat nykyisenkaltaisia. Monenkeskinen yhteistyö on vahvaa. Yhdysvallat on solminut laajoja kauppasopimuksia Aasiassa ja EU:n kanssa. Sotilaallinen valta on menettänyt merkitystään.

NOLLASUMMAKILPAILU: Maailma on jakautunut kahteen blokkiin, joita johtavat Yhdysvallat ja Kiina. Blokit kilpailevat talouden, teknologian, politiikan ja ideologian saralla. YK:n toiminta on tehotonta. Taloudellinen irtikytkeytyminen hidastaa talouskasvua kaikkialla. Sotilaallinen voima on osa suurvaltojen keinovalikoimaa.

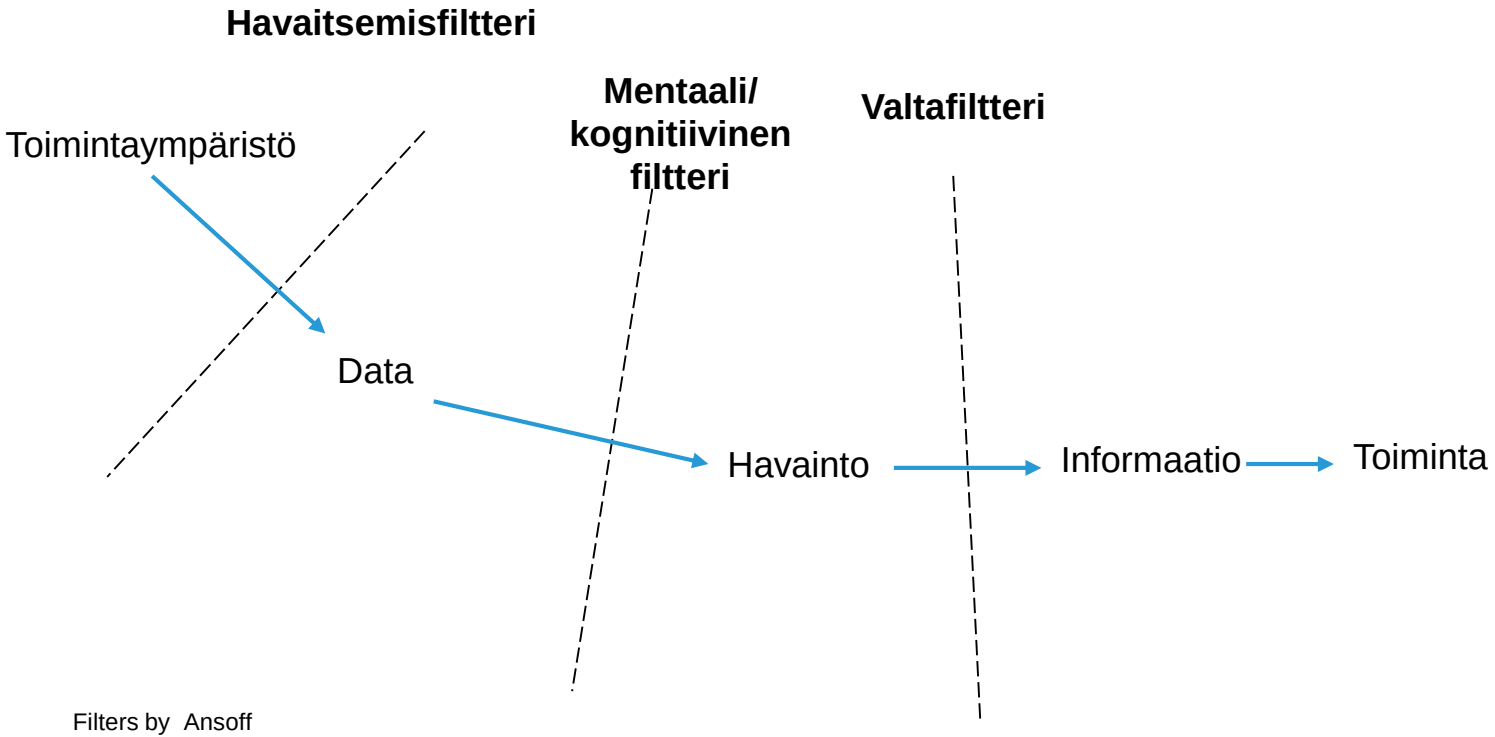

KIINAN GLOBAALI HEGEMONIA: Kiinan talouskasvu on jatkunut hyvänä, mutta Yhdysvaltojen sakkaa. Kiina on sitonut monia maita taloudelliseen vaikutuspiiriinsä. EU tasapainottelee suurvaltojen välissä. Kiinalaiset teknologia- ja alustayhtiöt ovat ohittaneet markkinaosuuksissa yhdysvaltalaiskilpailijoita.

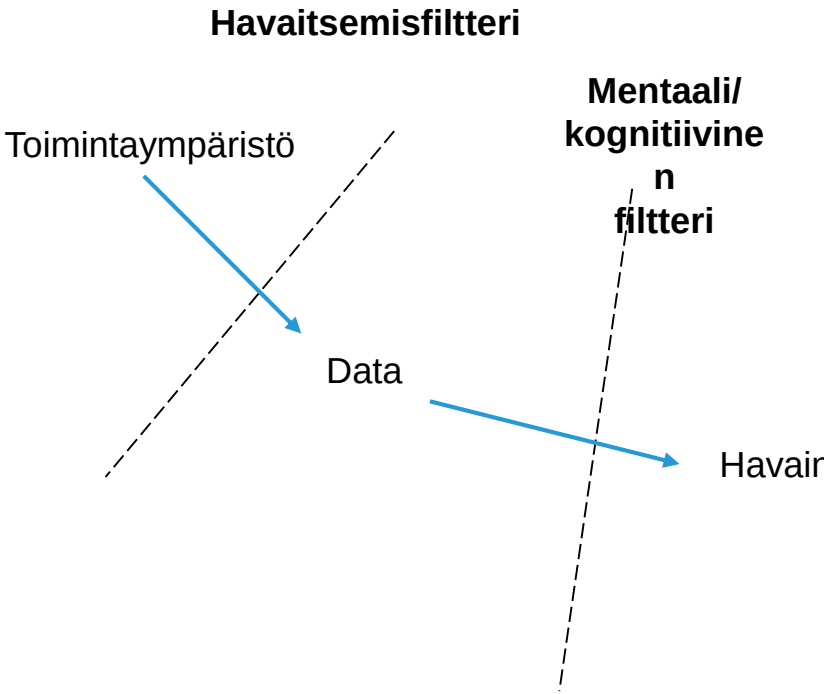
KIINAN LAAJA VALTAPIIRI: Suurvaltasuhteet ovat vihamieliset. Yhdysvallat on menettänyt johtoasemansa Kiinalle, joka on luonut autoritaarisesti hallittujen vasallivaltioiden verkoston. Venäjä kuuluu Kiinan valtapiiriin. EU on heikko ja hajanainen. YK:n merkitys on romahtanut. Kiinan omavaraisuus ja teknologiaosaaminen ovat vahvistuneet.

Filtterit muodostavat esteitä ja haasteita vaikuttavalle ennakointityölle

Filters by Ansoff

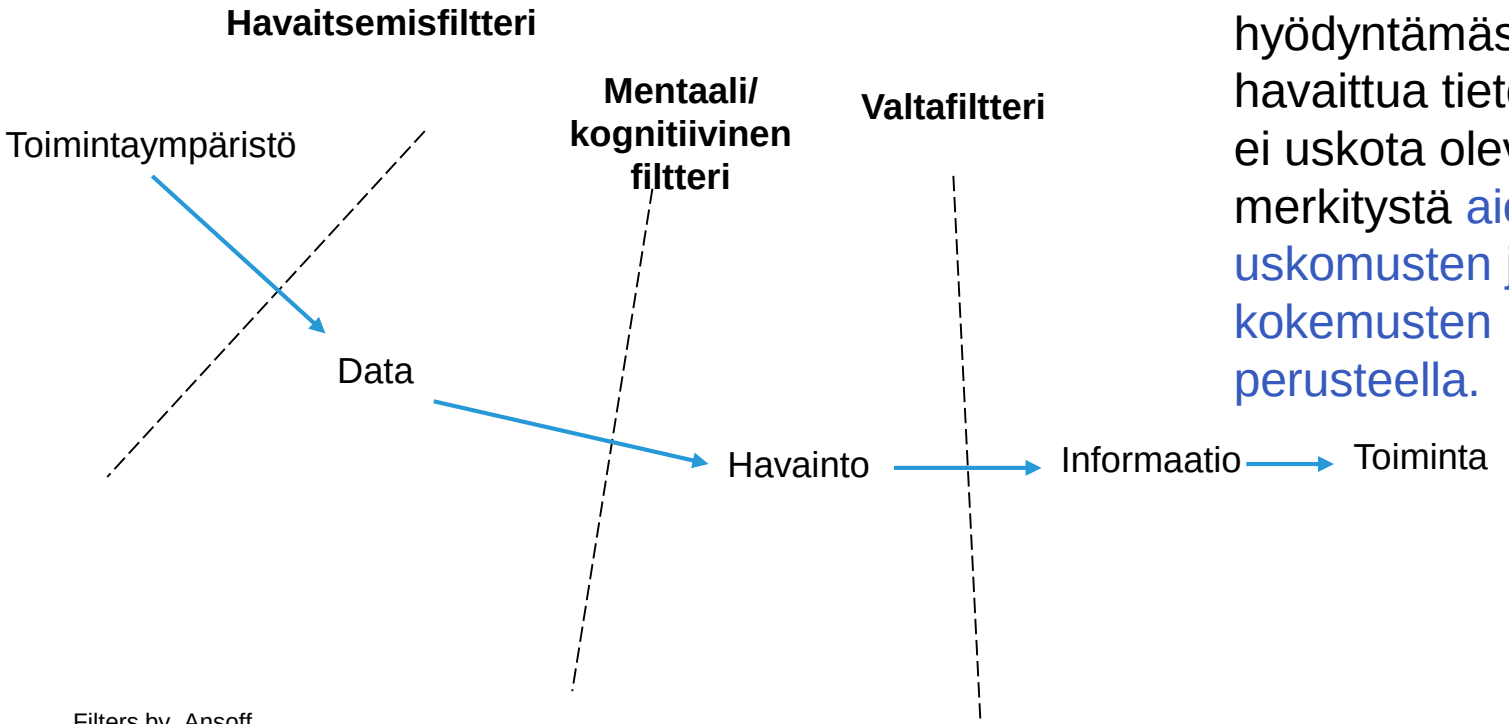
Filtterit muodostavat esteitä ja haasteita vaikuttavalle ennakointityölle

Filters by Ansoff

- Havaitsemisfiltteri estää hyödyntämästä tietoa, joka tulee henkilökohtaisen suuntautumisen rajaaman näkökenttämme ulkopuolelta.
- Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että toiminnassa mukana olevien asiantuntijoiden syvällinen perehtyneisyys omiin tehtäväalueisiinsa voi olla esteenä laaja-alaisen ja kokonaisvaltaisen näkemyksen muodostumiselle.

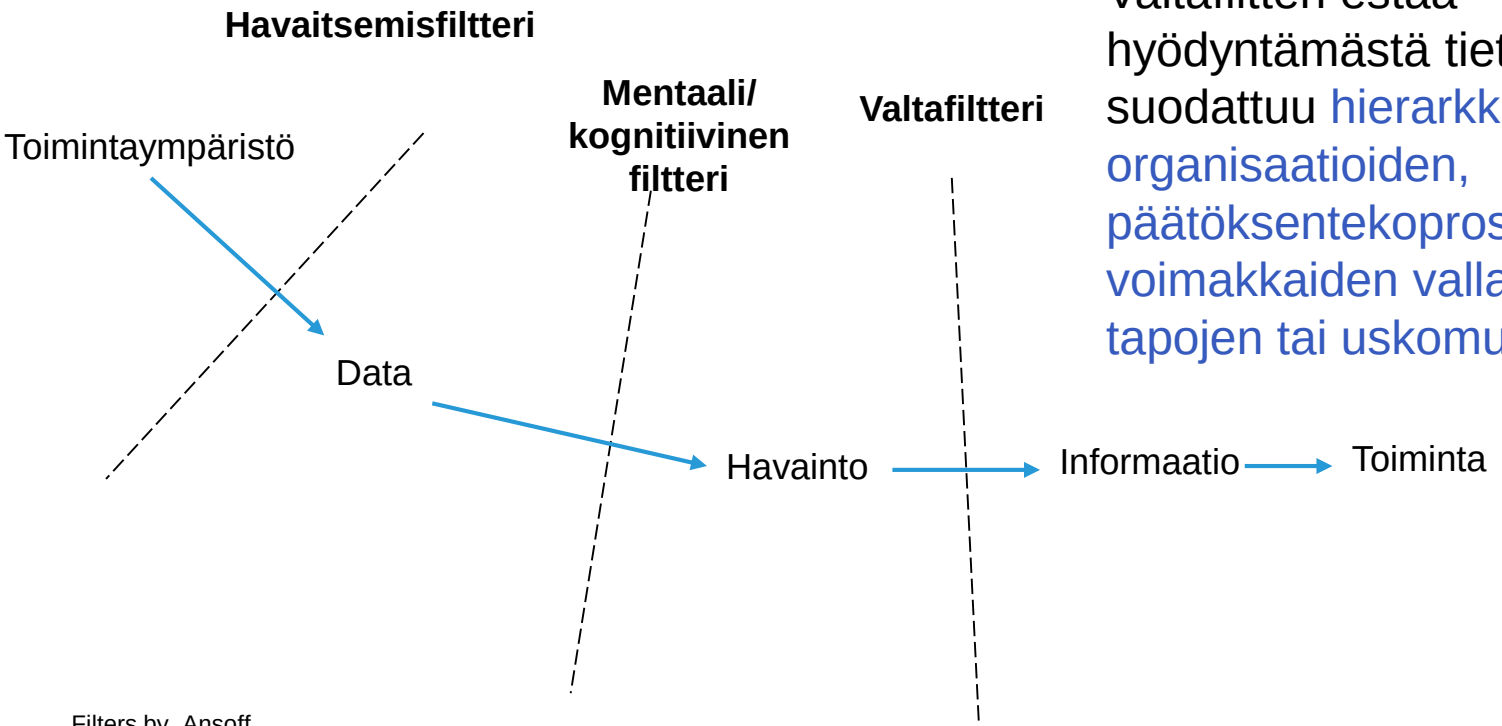
Filtterit muodostavat esteitä ja haasteita vaikuttavalle ennakointityölle

Filters by Ansoff

Mentaalifiltteri estää hyödyntämästä havaittua tietoa, jolla ei uskota olevan merkitystä aiempien uskomusten ja kokemusten perusteella.

Filtterit muodostavat esteitä ja haasteita vaikuttavalle ennakointityölle

Filters by Ansoff

Valtafiltteri estää hyödyntämästä tietoa, joka suodattuu hierarkkisten organisaatioiden, päätöksentekoprosessien ja voimakkaiden vallalla olevien tapojen tai uskomusten takia.